

Psikolojik Danışman Adaylarının Kariyer Gelişim Öyküleri

Counselor Candidates' Career Development Stories

Fidan Korkut-Owen

Öz. Bu araştırmanın amacı psikolojik danışman adaylarının kariyer öyküleri aracılığı ile psikolojik danışma alanını seçmelerini etkileyen etmenleri belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için iki ayrı üniversitede psikolojik danışman adaylarının (n=82) kariyer gelişim öyküleri toplanmıştır. Mesleki Rehberlik Uygulamaları dersini alan, üçüncü sınıf psikolojik danışma öğrencileri dersin bir gereği olarak kariyer öykülerini yazmışlardır. Niteliksel yöntemle yapılan bu çalışmada katılımcıların kariyer öykülerine yazdıkları kariyer seçimlerini etkileyen ana etmenleri ortaya koymak amacıyla içerik analizi kullanılmıştır. Kariyer seçimine ilişkin en çok söz edilen etmen insanlarla olmayı ve onları anlamayı isteme biçiminde dile getirilen ilgi olmuştur. Sık söz edilen diğer boyut katılımcıların aile ve öğretmenlerinden aldıkları kariyerle ilgili mesajlar olmuştur. Katılımcıların çoğu üniversite sınavının kariyer seçimlerindeki rolünden söz etmiştir. En az söz edilen etmen olsa da katılımcıların üçte biri şansın rolünden bahsetmiştir. Katılımcılar doğrudan kariyer gelişimleriyle ilgili olmayan bir dizi kariyer seçimi sürecine ilişkin bilgi de vermişlerdir.

Anahtar Kelimeler. Kariyer gelişimi, kariyer gelişimi öyküleri, psikolojik danışman adayları

Abstract. The purpose of the current investigation was to evaluate in a more specific way the various factors revealed in individual career stories from counseling candidates. To accomplish this task career stories were collected from 82 undergraduate counseling candidates from two universities. All of the career stories were solicited as class assignments from third year students taking a Career Counseling Practicum class. This qualitative study employed content analysis of the collected career stories in an attempt to document the major factors affecting career choice for the subjects. The most frequently mentioned factor affecting initial career choice was personal interest illustrated by references to strong social interactions, learning about others. Frequently mentioned by the participant were career related messages from parents and teachers. Most of respondents mentioned the impact of university exam as having played a significant role in their personal career choice. Despite the fact that chance was the least frequently mentioned factor, it was cited by more than one-third of respondents. Although not specifically related to career choice, analysis of so many personal career selection stories provided the opportunity to gain a view of the process

Keywords. Career development, career development stories, counselor candidates

Fidan Korkut-Owen
Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
fidan.korkut@es.bau.edu.tr

Geliş/Received: 15.12.2018/12.15.2018
Düzeltilme/Revision: 20.12.2018/12.20.2018
Kabul/Accepted: 22.12.2018/12.22.2018

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Bireylerin kariyer gelişimini ve seçimini etkileyen etmenlerle ilgili alanyazında farklı görüşler bulunmaktadır. Kariyer gelişiminin diğer gelişim alanları gibi yaşam boyu olduğuna ilişkin geliştirilen kuramlardan sonra kariyer gelişiminin tek bir etmeden değil çoklu etmenlerden etkilendiği konusu üzerinde durulmaya başlanmıştır. Örneğin; Super (1980) bireyin kariyer gelişiminin ve seçiminin sosyal, ekonomik, kültürel özellikler ile benlik kavramı arasındaki uzlaşmalarla biçimlendiğini belirtmiştir. Holland (1996) bireylerin kariyer seçimleri ile kişisel özellikleri arasında bağ olduğunu savunmaktadır. Bandura'nın (1989) sosyal öğrenme kuramına dayandırılan kariyer kuramlarından Kariyer Kararı Vermede Sosyal Öğrenme Kuramı (Mitchell ve Krumboltz, 1996), kariyer kararı vermeyi etkileyen faktörleri dört grupta ele almaktadır. Bunlar bireysel özelliklerle ilgili olan genetik özellikler ve özel beceriler; kültürel, sosyal, politik ve ekonomik güçlerle ilgili olan çevresel koşullar ve olaylar; öğrenme yaşantıları ve bireyin bilişsel süreçlerini ve problem çözme becerilerini içeren çalışmaya yönelik becerilerdir. Sosyal öğrenme kuramına temellendirilen diğer bir kuram olan Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramına (SBKK) (Brown ve Lent, 1996; Lent ve Brown, 2006) göre kariyer gelişimi, ekonomik sorunlar, aile etkisi, eğitimsel olanaklar gibi ortamsal etmenlerle bireyin kariyer davranışlarına rehberlik eden ilgiler, yetenekler ve değerler gibi bireysel etmenler arasındaki etkileşime dayalıdır. Post-modern yaklaşımlar ise kariyer gelişimini, bireylerin anlam yaratma süreçleri olarak ele alırken bu süreçleri etkileyen bireye birinci derece yakın olan aile, kültür mirası gibi özellikleri ve daha uzak görünen ekonomi, kültürel fırsatlar gibi bağlamsal etkenleri de dikkate almaktadırlar (Korkut-Owen ve Niles, 2011). Bu yaklaşımlardan Savickas'ın (2005) kariyer yapılandırma kuramı, kariyer gelişiminde dört düzey olduğunu vurgulamaktadır. Bu düzeyler bireyin kişisel özellikleri; önem verdiği durumlar ve başa çıkma mekanizmaları; kariyer uyumundaki değişiklikler ve kariyer gelişimi sürecini harekete geçiren, öğrenme, biliş ve karar verme süreçleriyle ilgilidir. Post-modern yaklaşımları birleştirmeye yönelik olarak geliştirilen Sistemler Kuramı Çerçeve Çalışması (Patton ve McMahan, 2006), kariyer gelişimini etkileyen sistemleri bireysel, sosyal ve çevresel-toplumsal sistemler olarak ele almışlardır. Bu sistemlerdeki öğeler, değişikliklerin bilinemezliği, bireylerin kariyerlerinin doğrusal olmayışı gibi özelliklere rağmen birbirilerini etkilemektedir. Alanyazında şans etmeninin kariyer gelişimindeki rolüne ilişkin kuramsal açıklamalara (Örn., Krumboltz, 2008) ve araştırmalara (Örn., Bright, Pryor, Chan ve Rijanto, 2009) rastlansa da kariyer gelişimi etkileyen ana etmenler arasında yer almamaktadır. Bu ayrımlara dayanarak Korkut-Owen (2008) kariyer seçimini etkileyen etmenleri birbiriyle etkileşim halinde olan bireysel (ilgi, yetenek, değer, amaç, beklenti, kişilik özellikleri, deneyimleri, mesleki olgunluk, vb), sosyal (ailenin özellikleri, içinde yaşanılan kültürün mesleklere ve cinsiyete dayalı algılamaları, toplumsal yapı, medya, vb), politik, ekonomik, yasal sisteme ilişkin (sistemik) özellikler (ülkenin yönetim biçimi,

ekonomik yapısı, yasaları, eğitime giriş koşulları vb.) ve şans (sağlık koşulları, doğal olaylar vb.) olarak ele almayı önermektedir. Daha kapsamlı bulunması nedeniyle bu araştırmada kariyer gelişimini etkileyen etmenlere ilişkin bu gruplama temel alınmıştır.

Bireylerin kariyer gelişimini etkileyen etmenleri ortaya koymaya yönelik olarak yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bu amaçla çocuklarla (Bandura, Barbaranelli, Caprara ve Pastorelli, 2001), ortaöğretimdeki öğrencilerle (Kniveton, 2004), çalışanlarla (Gomez, Fassinger, Prosser, Cooke, Mejia ve Luna, 2001), üniversite öğrencileriyle (Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz 2012; Schultheiss, Palma, Predragovich ve Glasscock, 2002) yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Bunun yanısıra aynı amaçla tıp (Newton, Grayson ve Whitley 1998), eğitim (Watt ve Richardson, 2007), veterinerlik (Ilgan, Lloyd, Morgeson, Johnson, Meyer ve Marrinan, 2003), hemşirelik (Çıtak-Tunç, Akansel ve Özdemir 2010), işletme (Agarwala, 2008; Akın, 2017) gibi farklı fakülte ve bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar da bulunmaktadır. Öte yandan psikolojik danışman adaylarının kariyer gelişimini etkileyen etmenlerle ilgili bir araştırmaya rastlanamamıştır.

Üniversite son sınıf öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri sıralamasında bireyden ve sistemden kaynaklı etmenlerin ağırlıklı olduğu, bunu sosyal etmenlerin izlediği ve en sonda şansın yer aldığı görülmektedir (Korkut-Owen ve ark., 2012). Başka bir çalışmada, öğrencilerin bilgi, yetenek, ilgi gibi bireysel özelliklerinin ve okul veya dersane öğretmenlerinin meslek seçiminde en fazla etkiye sahip olan etmenler olduğu belirlenmiştir (Çelik ve Üzmez, 2014). Öğretmen adaylarıyla yapılan uluslararası bir çalışmada katılımcıların kariyer seçimlerinde etkili olan etmenler, öğretebilme yeteneği, kariyer değerleri, çocuk ve gençlerin geleceklerini biçimlendirme dileği, sosyal olarak topluma katkıda bulunma isteği ve öğretmenliğin iş güvenliğinin olması biçiminde bulunmuştur (Watt ve Richardson, 2007). Tıp fakültesi öğrencilerinin neden bu alanı seçtiklerine ilişkin yapılan bir çalışmada medikal bir yaşam biçimini isteme, sosyal yaşamı önemseme, prestij kazanma, farklı uygulama alanlarını içinde olmayı isteme gibi nedenler olduğu saptanmıştır (Wright, Scott, Woloschuk ve Brenneis, 2004). Veterinerlik fakültesi öğrencilerinin bu alanı seçme nedenleri iş doyumu sağlama olasılığı, gelecekte kendi işini kurma şansı, hayvanlara bakma olanağı, bilim alanında kariyer sahibi olma isteği, kişisel kariyer amaçlarına ulaşma ve iyi bir gelir elde etme isteği olarak bulunmuştur (Ilgan, Lloyd, Morgeson, Johnson, Meyer ve Marrinan, 2003). İşletme bölümü öğrencilerinin meslek seçiminde dikkate aldıkları etmenlerin, kişisel özellikler, yükselme imkânları, iş güvencesi, mesleki kazanç, yetki ve üstünlük olduğu saptanmıştır (Akın, 2017). Yapılan çalışmaların çoğunun daha çok bireysel ve sisteme ilişkin etmenlere

odaklandığı gözlenmiştir. Dolayısıyla çalışmaların kariyer gelişimini etkileyen etmenlerle ilgili yapılan ayrımlara dayandırılmadığı izlenimi edinilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimlerini etkileyen etmenleri ortaya koymak kadar bu etmenlerin nasıl belirleneceği de tartışma konusu olabilmektedir. Yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak anketler aracılığı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Alanyazında ayrıca bireylerin kariyer gelişimlerinin kariyer öyküleri incelenerek de araştırılabileceğinden, dolayısıyla kariyer öykülerinin kariyer psikolojik danışmanlığında kullanılabilir değerli bir araç olabileceğinden sözedilmektedir (Cohen, 2006; Peavey, 1992). Savickas'a (2005) göre kariyer öyküleri, bireylerin geçmişte kendilerini nasıl algıladıklarını, şimdiki zamanda ne durumda olduklarını ve yarın ne olacağını düşündüklerini ortaya koyduğu için anlamlıdır. Ayrıca Savickas ve Hartung (2012) kariyer öykülerindeki örüntülerin, bireyin anlam yaratmasının temel öğeleri olarak ele alındığını ve bu örüntülerin kariyer psikolojik danışmanlığı sürecinde kullanılabilirliğini belirtmektedirler. Bu konuda öğretmenlerin (Kelchtermans, 1993) ve yönetici düzeyindeki kadınların (Marshall, 2000) yazılı kariyer öykülerini alarak yaşam örüntülerini ve kariyerlerindeki profesyonel gelişimi saptayan araştırmalar bulunmaktadır.

Kariyer öyküleri aracılığı ile bireylerin kariyer gelişimi ve seçimi ile ilgili örüntülerinin ortaya konabileceği görüşünden yola çıkarak bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının kariyer gelişim öykülerindeki ortak temaların bulunması amaçlanmıştır. Bulguların psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) öğrencilerinin kariyer gelişimlerini anlamaya katkısı olabileceği umulmaktadır.

YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada yazılı döküman incelemesinden (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.187) yararlanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen yazılı dökümanlar, kariyer gelişimini etkileyen etmenler açısından analiz edilmiştir.

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları iki farklı üniversitedeki dört farklı sınıftan toplam 82 (38 kadın, 44 erkek) öğrencidir. Katılımcılar, PDR üçüncü sınıfta okuyan ve Mesleki Rehberlik Uygulamaları dersini alanlardan oluşmaktadır. Dört sınıftan ikisi 2013-2014 bahar döneminde bir üniversiteden, diğer ikisi 2014-2015 ve 2015-2016 bahar dönemlerinde diğer üniversitedeki katılımcılardan toplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Mesleki Rehberlik Uygulamaları dersinin gerekliliklerinden birisi olarak öğrencilerden dönemin başında kariyer gelişim öykülerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilere verilen yönergede kariyer gelişimlerini etkilediğini düşündükleri etmenleri ve olayları dikkate alarak kariyer gelişim öykülerini yazmaları belirtilmiştir. Katılımcılar bu öykülerini dönem başladıktan üç hafta sonra yazılı rapor biçiminde dersin hocasına eposta aracılığı ile ek word dosyası olarak iletmislerdir. Verilen raporların bir ile beş sayfa uzunluğunda değiştiği, çoğunluğunun iki sayfalık olduğu görülmüştür. Öğrencilere, raporlarına ilişkin geri bildirimler yazılı olarak verilmiştir. Bu çalışmanın analizlerine başlamadan önce öğrencilere grup olarak ulaşılarak izin alınmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin yazdıkları öykülerdeki ortak temaları bulabilmek amacıyla yapılan içerik analizi için kodlama yapmayı hızlandıran MAXQDA 12 programı kullanılmıştır. Yazılan tüm öyküler word dosyalarında kayıtlı olduğu için programa teker teker yüklenmiştir. Önce tüm öyküler, yukarıda sözü edilen kariyer gelişimini etkilediği farklı yaklaşımlarla belirtilen bireysel, sosyal, sisteme ilişkin ve şans etmenleri dikkate alınarak okunmuştur. Metinlerde ortaya çıkan farklı temaların olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların, üniversite sınavına hazırlık sürecinde yaşadıklarından (mesleki bilgi kaynakları, yaşadıkları stres ve kararsızlık), PDR ile ilgili algılarından (PDR'den memnuniyet, PDR'nin kaçınıcı tercihleri olduğu ve nasıl bir psikolojik danışman olmak istedikleri) ve gelecek planlarından da (bir okula atanmak, okul dışında çalışmak, yüksek lisans yapmak) söz etmişlerdir. Bu temalara göre metinler yeniden gözden geçirilmiştir. MAXQDA 12 bu temaların kodlamalarının frekanslarını toplu biçimde vermektedir. Verilen tablodaki frekanslar gözden geçirilmiş, metinlere gidilerek kontrolleri yapıldıktan sonra frekanslara son hali verilmiştir. Toplam 82 kişiye ait olan kariyer öykülerinin kodlanması birden fazla kişi tarafından yapılması sağlanamadığı için sadece araştırmacı tarafından yapılabilmektedir. Bulgularda örnek cümleler verilirken katılımcılar cinsiyetleri ve katılımcı numaraları ile anılmışlardır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Kariyer öykülerinde en fazla söz edilen ilk dört ana tema kariyer seçimini etkileyen etmenlerle ilgilidir. Son üç tema, kariyer gelişimi etkileyen etmenlerden çok katılımcıların sınava hazırlık sürecinde yaşadıkları, PDR'ye yönelik algıları ve gelecek planları üzerinedir. Bulgular, ana ve ara temalara göre Tablo 1'de özet halinde yer almaktadır. Tablodan

sonra, her bir bulgu açıklanmış ve katılımcıların örnek cümlelerine yer verilmiştir. Tekrar cümlelerinden kaçınmak adına bulguların tartışılması da bu başlık altında sunulmuştur.

Tablo 1. Kariyer gelişim öykülerindeki temalar ve frekansları

Ana tema	Ara tema	Frekans
1.Bireysel	İlgi: insanlarla olma ve insanları anlama isteği	47
	İlgi: PDR'nin hayali olması	18
	İlgi: İlk mesleki hayaller	162
	Kişilik	18
	Akademik, sanat ve spor başarısı	14
	Yetenek +Değer	12+4
	Geçmiş olaylar	15
	Kendini geliştirme isteği	9
2.Sosyal	Çalışma deneyimi	6
	Alınan mesaj:Hangi mesleği yapabileceklerine ilişkin (öneri)	33
	Alınan mesaj: Hangi mesleği seçmek gerektiğine ilişkin	27
	Alınan mesaj:Mesleklere verilen değerlere ilişkin	27
	Alınan mesaj:Cinsiyet rollerine ilişkin	24
	Aile: Destekleyici	28
	Aile: Başka alana yönlendirici	9
	Okul: Öğretmenin rolü	34
	Okul: Psikolojik danışmanın rolü	24
	Diğer tanıdıklar	17
3.Sistemik	Yasalar, koşullar ve sınav sistemi	60
	Lise sonrası bekleme ya da başka üniversitede öğrenci olma	39
	Lisedeki alan seçimi ve alan değişikliği	32
	PDR okuması ve sonrasında iş bulması kolay bir alan	26
4. Şans	Beklenmedik bir konuşma	14
	Yasal - sınav koşul değişikliği+ yaşam değişikliği	10
Sınava hazırlık süreci	Mesleki bilgi kaynakları	25
	Yaşanan stres, kararsızlık	17
PDR'ye yaklaşım	Şimdiki algılar/memnuniyet	39
	PDR'nin kaçınıcı tercihleri olduğu	17
	Nasıl bir psikolojik danışman olmak istedikleri	11
Gelecek planları	Yüksek lisans yapmak	52
	Atanmak	29
	Okul dışı çalışmak	13

Bireysel etmenler

Bireysel etmenler arasında en fazla ifade edilen özellik **ilgilerdir**. Bu çalışmaya katılanlar arasında insanlarla olma ve onları anlama isteği (f=47) en sık belirtilen ilgidir. Bu konudaki örnek cümleler şunlardır. K15 “İnsanlara yardım etme isteği bir yandan psikolojiye ilgi duymama psikolojik filmler izlememe, kitaplar okumama yol açtı. Böylece psikolog, psikolojik danışman vb meslekler ilgi alanıma girdi.” E33 “Hayatım boyunca insanları dinlemeyi hep sevdim. Onların sıkıntılarını, sorunlarını, mutlu anlarını, sevinçlerini bana anlatmaları, farklı hayatları dinlemek hep boşuma gitmiştir.” K55 “Her zaman insanlarla akranlarımla etkileşimde olmuşumdur. Onların sorunlarını dinlemek, zor zamanlarında ya da bana ne zaman gereksinim duyarsalar yanlarında olmak istemişimdir”. E68 “Özellikle lisedeyken insanların mutluluklarını, sorunlarını, fikirlerini dinlemeyi sevdiğimi fark ettim. Onların da benle konuşmak istediklerini gördüm.” Katılımcılar (f=18) lisede öğrenci iken PDR alanında okumayı istediklerine ilişkin belirten cümleler yazmışlardır. E6, “Liseyi bitirdikten sonra dershaneye gittim. Yapabileceğim ve yapmaktan mutluluk ve keyif alacağım bir meslek arayışına girdim. Bunun sonucunda, PDR'nin çalışma alanı, iş imkanı ve kendimde bu mesleğe uygun vasıfları görmem nedeniyle hedefim bu doğrultuda oldu”. E31 “Buraya gelmemdeki tek sebep ise hayalimdeki bölümü okumaktı. Bu bölüm tercihlerimde ilk başta yer aldı.”

İlk mesleki hayallere her kariyer öyküsünde birden fazla yer verildiği görülmüştür (f=162). Kariyer gelişimleri boyunca hayal ettikleri, istedikleri meslekler bazı ortaklıklarına göre gruplanarak sunulmuştur. En fazla sözü edilen meslek öğretmenliktir (f=29). K14 “Annem ve babamdan dolayı ilk tanıdığım meslek öğretmenlik oldu.” Onu doktor olma (f=22) izlemektedir. K73 “Küçükken, annemi acı çekerken gördüğümde, doktor olup onun acısını dindirmeye karar vermiştim”. Her iki cinsiyetten öykülerde asker/polis (f=17) olma hayallerinden söz edilmiştir. K47 “Aklım ermeye başladığında bir ara polisliğe de özenmişim. Çünkü aileden en çok sevdiğim kişi olan küçük dayım polisti.” Katılımcılar arasında müzik, dans, spiker, oyuncu olmak gibi sanatla ilgili mesleklerden de (f=16) söz edilmektedir. E20 “Aslında ben o yıllarda radyo ve televizyona ilgi duydum fazlasıyla bu işle uğraşmak istedim ama toplum nazarında saygınlığı ve ailemin kabul etmeyeceği düşüncesiyle dile bile getiremedim.” Sosyoloji, siyaset, arkeoloji, işletme, yöneticilik, gazetecilik gibi sosyal alanlara yönelik (f=14) meslek hayallerinden söz eden katılımcılardan biri olan E36 kariyer öyküsünde “Siyasal bilimler fakültesini kazanmak istiyordum” cümlesini yazmıştır. Hukuk alanından söz edenlerden (f=12) birisi olan E71 öyküsünde “Çocukken avukat olmayla ilgili hayallerim vardı.” ifadesine yer vermiştir. Mühendis, astronot, mimar olma gibi fen alanlarıyla ilgili (f=12) kariyer hayallerine de rastlanmıştır. K17 “Ortaokul dönemimde dayımdan etkilenmeyle mimar olmak istemişim.” Bir zamanlar psikoloji okumayı istediğini (f=11) belirtenlerden K79 “Lisedeyken psikolog olmayı isterdim.” demiştir. Katılımcıların özellikle öykülerinin başlarında daha az eğitim gerektiren

aşçılık, kuaför, şoför, itfaiyeci, marangoluk, belediye işçisi olma gibi hizmet mesleklerine (f=11) ilgi duyduklarını ilişkin ifadelerle rastlanmıştır. E82 “Neden bilmiyorum çocukken otobüs şoförü olmayı düşünüyordum. Belki filmlerdeki otobüsleri sevmem ile ilgilidir.” Öykülerde özellikle futbol ve yüzmeye ilişkin kariyer hayallerine de (f=7) yer verilmiştir. E41 “İlkokula başladığımda amcamın beni futbola yönlendirmesiyle futbol oynamaya başladım amcam formalarla ayakta duran beni daha da teşvik ediyordu kendisi de profesyonel olarak futbola ilgilendiği için kendisini de model alıyordum.” Hayvanlara yönelik ilgi nedeniyle veterinerlik (f=6) hayalinden söz edenler bulunmaktadır. K43 “Babaannemin köyde ineği, tavukları vardı. O dönemde veterinerliğe ilgi duymaya başladım. Veterinerin bir gün ineğe bakmaya gelmesiyle o mesleği öğrenmişim”. Katılımcılar arasında pilot (f=4) olma hayallerine yer verenler olmuştur. E40 “Çocukken ben hep pilot olmayı istemişimdir. Gökyüzünde uçmak, insanlara yukardan bakmak istemişimdir.” İlk meslek hayallerinin ağırlıklı olarak insanlarla iletişim kurmaya, onlara hizmet vermeye yönelik olduğu ve sanatın da bu hayaller arasında yer aldığı görülmektedir. Bu da Holland’ın üçlü kodlamasına göre psikolojik danışmanların kodu olan sosyal, sanatçı ve girişimci özelliklerine (Holland ve Holland, 1977) uygun görülmektedir. Kariyer öykülerinde en fazla ilgilerden söz edilmesi kariyer seçiminde ilginin çok önemli olduğunu belirten kuramcılar (Örn., Holland, 1996; Super, 1980) ile SBKK (Lent, Brown ve Hackett, 1994) ve post modern yaklaşımlara dayalı kuramlardaki (Savickas, 2005) açıklamalarla uyumaktadır. Yapılan araştırma sonuçları da belli bir alanı seçmede o alana duyulan ilginin büyük rolü olduğunu göstermektedir (Beggs Bantham ve Taylor, 2008; Gandhi-Lee, Skaza, Marti, Schrader ve Orgill, 2015; Korkut-Owen ve ark., 2012; Maltese ve Tai, 2011).

Katılımcılar (f=18) kariyer öykülerinde bazı **kişilik** özelliklerinden söz etmişlerdir. Bu ifadelerle şu cümleler örnek olarak verilebilir. K13 “Ergenlik döneminin de etkisiyle özellikle annemle problemler yaşamaya başladım. Sürekli olarak annemin davranışlarının nedenlerini anlamaya çalışırdım. Bu şekilde psikolojiye bir ilgim başladı.” K51 “Ders anlatma yeteneğim yoktur ama insanlarla ilişkim iyidir, sır saklamayı bilirim, dinlemeyi iyi bilirim, yardımcı olayı bilirim, gözlem yaparım.”). Bir çalışmada üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenlerinin ilk sıralarında alana duyulan ilgi ile kişilik özelliklerinin yer aldığı bulunmuştur (Korkut-Owen ve ark., 2012). Gökdeniz ve Meydan (2011) tarafından avukat, öğretmen, doktor, muhasebeci ve sigortacı gibi meslek sahibi olan yetişkinlerle yapılan çalışma sonucunda kişilikle kariyer seçimi arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bu anlamda katılımcıların kişilik özelliklerini kariyer öykülerine yazmaları alanyazınla uyumaktadır. Katılımcılar, okuldaki akademik, spor ve sanat ile **başarılarından** (f=14) da söz etmişlerdir. Daha çok satranç, yüzme, futbol gibi spor ile şiir, kompozisyon yazma gibi yazı alanlarında alınan derecelerden söz edilmiştir. İlgili örnek cümleler şunlardır. E2, “10 Yaşında iki sene üst üste

Finike şampiyonu sonra Kumluca şampiyonu sonra da Batı Antalya Şampiyonu oldum.” K60, “Bir gün, yazdığım kompozisyonlarımı beğenen Türkçe öğretmenim kompozisyon yarışmasına katılmamı önerdi. Ortaokullar arası yarışmaya katılarak madalya ve diğer hediyeler kazandım!!” K67 “Üniversiteye giriş sınavından iyi puanlar almak için ve okulda en iyi olmak için çok çalışıyordum. Sahiden diploma derecem gerçekten çok iyiydi.” Kendini başarılı bulmanın ve özellikle akademik başarının kariyer öz yeterliği kavramıyla bağı olduğu SBKK (Lent ve Brown, 1996) tarafından vurgulanmaktadır.

Kariyer öykülerinde **yeteneklerinden** (f=12) ve **değerlerinden** (f=4) bahsedenler olmuştur. Belirtilen yetenek alanları (spor f=4), insan/sosyal ilişkileri (f=3), sanat (f=3), edebiyat (f=1) ve bilim (f=1) konusundadır. Yetenekle ilgili örnek cümleler şunlardır: E23 “*Bu bağlamda, lise ikinci sınıftan itibaren PDR’ye yönelişim başlamıştı. Kendimi bu yönde yetenekli ve ilgili görmeye başlamıştım.*” K29 “*Kendim için verdiğim en önemli karar sayısal yetenek isteyen işlerde kesinlikle başarılı olamayacağımdı.*” K53 “*İyi bir dinleyiciyim. Kolayca yeni ortamlara uyum sağlayabilirim. Sanırım bunlar yeteneklerim.*” Değerlerinden sözeden bir katılımcının cümlesi şu şekildedir: K16 “*Meslek seçerken ya da herhangi bir alanda olsun hiç fark etmez benim için önemli olan değerler vardır. Bunlar saygı, sevgi, içtenlik, ilgi, alaka, sevdiğim adamın yanımda olması beni sevmesi, aile, karakter, başarı, para, huzur, mutluluk, eğlence, prestij vb...*” Alanyazında kariyer gelişiminde yetenek (örn., Lent, Brown ve Hackett, 1994) ve değerlerin rolü (Brown, 2002) vurgulanmaktadır. **Geçmiş yaşam deneyimlerini** (f=15) kariyer öykülerinde paylaşılanlardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir. K12 “*İlkokulu bitirdim, ortaokula başladığım dönemlerde annem ağır bir psikolojik rahatsızlık geçirdi. Psikolojik rahatsızlığının ismi manik depresyondur. İster istemez ben de bu "Nasıl davranılır?, ne yapmamız gerekir?" diye araştırmaya başladım.*” E16 “*Lisedeyken okul dışı zamanlarda berber dükkânında çalışıyordum. Müşterilerin sürekli yaşamlarıyla, aileleriyle ilgili sorunlardan şikayet ettiklerini ve bunun toplumumuzda temel olduğunu gördüm. İnsanlarla olmayı ve dinlemeyi sevdiğimi öyle anladım.*” Kariyer gelişiminde geçmiş deneyimlerin öğrenme yaşantısı sağlamaları nedeniyle rolü olduğu bazı kuramlarda da (örn., Mitchell ve Krumboltz, 1996) vurgulanmaktadır. **Kendilerini geliştirmek** için bu alanı seçtiğini (f=9) belirten katılımcılara ilişkin cümlelere örnekler şunlardır. K24 “*Sürekli kendimi geliştirebileceğim bir bölüm olduğuna karar verdim ve bu bölümü tercih ettim.*” K18 “*Geçen dönem bir hocam eğer bu bölümdeyseniz sadece diğer insanlara değil kendinize de iyi gelme isteği ile dolu olduğunuz için bu bölümdeyseniz dedi İşte o zaman niye burada olduğumu anladım.*” Katılımcıların onda birinin PDR’yi seçme nedeninin kendini geliştirmek olduğunu belirtmesinin anlamlı olduğu düşünülmektedir. Bu durum kariyer seçiminde kişisel gereksinimlerin de rolü olduğunu savunan Roe’nun görüşleriyle (Akt., Niles ve Bowsbey, 2013) açıklanabilir. Katılımcılardan **çalışma deneyimleri** (f=6) olduğunu belirtenlerin otellerde, kafelerde, güzellik salonlarında, ticaret ve bahçe işlerinde çalıştıkları

görülmüştür. E22 “*Lisedeyken yaz tatilinde Marmaris’e gittim. Oraya gittiğim birkaç sezon boyunca birçok otellerde ve kafelerde çalıştım. Orada yaptığım işleri bir ömür boyu yapamayacağımı anladım.*” Amundson ve arkadaşları (2014) kariyer gelişimde geçmişte çalışma deneyiminin olmasının rolü olduğundan sözetmektedirler. Bu deneyimler çalışma dünyasını tanıma, kendi özelliklerini keşfetme gibi konularda bireye yardımcı olmaktadır.

Görüldüğü gibi katılımcıların kariyer öykülerinde daha çok bireysel özelliklerinden söz ettikleri görülmüştür. Öykülerde ağırlıklı olarak ilgilerinden, ardından kişiliklerinden, başarılarından, geçmiş deneyimlerinden sözedilmiştir. Bu durum psikolojik danışman adaylarının PDR alanını seçerken bireysel özelliklerini de dikkate aldıklarını göstermektedir.

Sosyal etmenler

Kariyer öykülerinde aileden ve toplumdaki **alınan mesajlardan** söz edildiği ve bu mesajların katılımcıların hangi mesleği yapabileceklerine, hangi meslekleri seçmeleri gerektiğine, cinsiyetlerine göre ne yapabileceklerine ve mesleklere verilen değerlerle ilgili olduğu görülmektedir. İlk mesaj grubu daha çok öneri biçimindeyken ikincisi yönlendirmeye ilişkindir. **Hangi mesleklerde başarılı olabileceklerine** ilişkin katılımcıların (f=33) aile üyelerinden, öğretmenlerden ve arkadaşlardan aldıkları öneri biçimindeki mesajlara ilişkin örnekler şunlardır. E54 “*Lisedeyken fen derslerinde iyi olduğumu düşünen ailem ve öğretmenlerim nedeniyle fen alanını seçtim. O zaman bu kararı fazla düşünmedim. Liseyi bitirince bilgisayar mühendisliği bölümünü kazandım. İkinci yılımda anladım ki bu benim hayalim değildi, bana da uymuyordu. Sosyal olmak ve insanlara yardım etmek istiyordum. Bu durum ailemin ve öğretmenlerimin yanlış yönlendirmesinin sonucuydu.*” E69 “*Okuldayken ailem, öğretmenlerim, akrabalarım ve arkadaşlarım psikolojik danışman gibi olduğumu söylerlerdi. Onlara göre insanlarla iyi iletişim kuruyordum ve onları anlıyordum.*” **Hangi meslekleri seçmeleri gerektiğine** ilişkin ağırlıklı olarak aile üyelerinden ve özellikle babadan alınan (f=27) mesajlara örnekler şunlardır: E27 “*Babam daha çok hukuk okumamı istiyordu annem ise eğitimlerimizde kimsenin bizi etkilemesini istemiyordu kendi kararlarımızı kendimizin alması gerektiğini söylüyordu.*” K7 “*Ne istiyordum bilmiyordum. Fark etmiyordum artık her şey olabilirdim. Babam hep Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümüne gitmemi istiyordu. Bunun nedenini de şöyle açıklıyordu “kızım senin bir hastalığın var ve sana en uygun meslek bu, rahat meslek, çalışması kolay, okuması kolay.”* Katılımcılar meslek seçiminde **cinsiyet rollerine** ilişkin aldıkları mesajlardan (f=24) şu şekilde sözetmişlerdir. K4 “*Annem, babam ve kardeşlerim bir bayana en çok yakışan mesleğin öğretmenlik olduğunu söylerlerdi hep.*” K45 “*Lise dönemi bitti ve sınava hazırlanırken hep hukuk için hazırlandım. Avukatlıktan ziyade savcı olmayı çok daha fazla*

istiyordum. Ama ailem huküğün kız çocuğu için uygun olmadığını daha sakın bir meslek seçmem gerektiğini söyledi.” E63 “Bazıları psikolojik danışmanlığın erkekler için uygun olmadığını söylüyorlardı.” Ailelerin ve toplumun **mesleklere verdikleri değerle** ilgili alınan mesajlarla (f=23) ilgili örnekler şunlardır: K34 “İleri görüşlü olduğunu düşündüğüm ailem bile tiyatroyu meslek grubundan saymıyordu.” E30 “Babam hep hukuk okumamı ve bir avukat savcı hakim olma taraftarıydı. Yöresel olarak çevrede okuyan bir aile çocuğunuz varsa. Çocuğunuz ne okuyor? Oğlunuz ne işle meşgul? Gibi sorular sorulduğunda bir aile dese ki benim oğlum öğretmen. Şöyle bir hayıflanıyordu. Karşı aile ise bizim çocukta hukuk okuyor savcı olacak deyip üstünlük kurma çabaları içine giriyorlardı.” Amundson ve arkadaşları (2014) bireylerin kariyer gelişimde değer verdikleri kişiler ya da toplum tarafından verilen mesleklerle ilgili mesajların önemli bir rolü olduğundan söz etmektedirler.

Kariyer gelişim öykülerinde katılımcılar anne ve babalarının (f=37) bu sürece katkıları ile ilgili ifadeler de yazmışlardır. Bu ifadelerin **aileden**, özellikle **babadan** alınan mesleki seçimler yapmakla ilgili alınan destek (f=28) ya da başka alan seçmeye yönlendirme (f=9) ifadeleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Alınan destek ifadeleri ile ilgili örnek cümleler aşağıda verilmiştir. E10 “Babam eğitim camiasında olduğu için benim rehber öğretmen olmamı istiyordu. Sonradan bana da mantıklı geldi.” E46 “PDR bölümüne bir nevi baba baskısıyla geldim ama pişman değilim.” K24 “Ailemin bana bu mesleği seçmemde etkileri olmadı ama maddi ve manevi çok desteği oldu. O yüzden bu konuda ailemin hakkını ödeyemem.” Katılımcıların bu süreçte ailelerinden aldıkları başka alan seçimlerine yönelik mesajlarla ilgili örnek cümleler aşağıda verilmiştir. E41 “Tercih zamanı PDR seçmeye karar vermiştim ama lise seçim sürecindeki gibi babamla yine tartıştık. O mühendislik seçmem için baskı yapıyordu ama lisede onun dediği olmuştu. Bu kez buna izin vermeyeceğim diye kafama koymuştum.” K44 “Benim ailem eğitim konusunda fazlasıyla katıydılar. Başarısızlık onların gözünde büyük bir suçtu, başarısız olduğum her konuda bunu yüzüme vurmaktan çekinmezlerdi. İki yıllık sıkıntılı bir sınava hazırlık dönemi sırasında psikolojik destek aldım. Bu desteğin iyi gelmesi beni PDR’ye yöneltti.” Alanyazında ailenin kariyer seçimindeki rolü üzerine kuramsal açıklamalar ve araştırma sonuçları bulunmaktadır (Joseph, 2012; Kniveton, 2004; Lent ve Brown, 1996; Whiston ve Keller, 2004). Bu anlamda kariyer öykülerinde ailenin ve özellikle babanın etkisinden söz edilmesi (Agarwala, 2008; Hemla, Singaravelu, White ve Bringaze, 2005) alanyazınla örtüşmektedir.

Kariyer öykülerinde, katılımcıların kariyer seçimlerinde okuldaki etki kaynaklarından **öğretmenler** (f=34) ve **psikolojik danışmanlardan** (f=24) söz ettikleri görülmüştür. Katılımcıların öğretmenlerle ilgili ifadelerinin bazıları öğretmenlerinin onların karar vermelerine yardımcı olmaları ile ilgili iken bazıları katılımcıların öğretmenlerine duydukları hayranlıktan dolayı öğretmen olmayı istemeleri ile ilgilidir. K52 “Şimdi geçmişe

bakıyorum da lisedeyken disiplin kurulu başkanı olan öğretmenim eşit ağırlık bölümüne gitmem için benden gizli dersime giren bütün öğretmenlerimle konuşup eşit ağırlık bölümünü yazmam için araştırmalar yapmış.” E62 “Lisedeyken öğretmen olacağımdan çok emindim. Çünkü çok sevdiğim öğretmenlerim gibi olmayı istiyordum”. Psikolojik danışmanların kariyer seçimine yönelik etkileriyle ilgili ifadelerle bakıldığında büyük oranda anlamlı ve önemli etkilerinden (f=24) söz edildiği görülmektedir. Küçük bir grup (f=4) katılımcı psikolojik danışmanlarla ilgili olumsuz izlenimlerinden söz etmiştir. E1 “İnsanlara yardım etmek benim vazgeçilmez özelliğim. Tabi bunları bilerek PDR’yi yazmamda bana yardımcı olan kişi dershanemdeki rehber öğretmenim oldu.” K5 “Benim gördüğüm, anladığım kadarıyla Pdr’iler hep kendine özel odalarında dinlenmekte, çay içmekte ve ‘asıl’ işlerini yapmamaktalar. Bunun böyle olmaması gerektiğini düşündüm hep.” Katılımcılardan (f=17) PDR’yi seçme konusunda **diğer tanıdıklardan** etkilendiklerini belirtmişler. Bu grupta akrabalar, kardeşler, arkadaşlar ve komşular yer almaktadır. Bu konudaki bazı cümle örnekleri şunlardır: E49 “Dayımın psikolojik danışman olması, benim kendime dayımı örnek almam bu bölümü seçmemde en önemli etkenlerden biriydi.” E11 “Genelde arkadaşlarım arasında yeri geldiğinden çok konuşabilen biri ve insanlara yardımcı olmayı dinlemeyi ve yol göstermeyi seven biri olduğumdan ve arkadaşlarım da bunu farkedip sen psikolog olmalısın dedikleri çok olmuştur.” E48 “Bu bölümü tercih etmemde kız arkadaşımın etkisi oldu”. Öyküler incelendiğinde katılımcıların yaşamlarında **model aldıkları bireylerden** (f=16) de söz ettikleri saptanmıştır. Bu konudaki örnek cümleler şunlardır: K26 “Aynı zamanda dayım psikiyatrist, dayım benim için her zaman çok önemli ve değerli bir rol model olmuştur.” E59 “Amcam PDR alanıyla ilgili model aldığım kişidir. Onun izlediği kariyer yolu benim ilgi alanlarıma benziyor.” Bu bulgulara benzer biçimde bireylerin yaşamlarının farklı alanlarında ve kariyer gelişiminde de arkadaşları (Law ve Arthur, 2003), hayranlık duydukları ve model aldıkları kişilerden (Amalba, Abantanga, Scherpbier ve van Mook, 2017; Matshabane, 2016) etkilendiklerine ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır. Katılımcıların doğrudan PDR alanının seçiminde değilse de kariyer gelişimlerinin bir döneminde farklı mesleklere ilgi duymalarında **medyanın** etkisinden (f=20) söz ettikleri görülmüştür. E58 “İlkokul yıllarında izlediğim filmlerden ve belgesellerden dolayı profesörlere hayranlık duyuyordum.” K75 “Ortaokul ve lise yıllarımda filmler nedeniyle klinik psikologlardan çok etkileniyordum”. Alanyazında kariyer seçiminde medya etkisine ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Hoag, Grant ve Carperter, 2017; Saleem, Hanan, Saleem ve Shamshad, 2014). Kariyer öykülerinde bireysel etmenlerden sonra daha çok sosyal etmenlerin etkilerine ilişkin ifadeler yazıldığı görülmüştür. Buna dayalı olarak psikolojik danışman adaylarının kariyer seçimlerinde sosyal etmenlerden de etkilendikleri söylenebilir.

Sistemik etmenler

Katılımcılar yasal düzenlemelerin ve sınav sisteminin (f=60), lisede seçtikleri alanların (f=32) PDR alanını seçmelerindeki etkisinden söz etmişlerdir. Ek olarak üniversiteye giriş ile ilgili düzenlemelerinin sonucu olarak liseden sonra sınavda aldıkları puanla istedikleri bir programa yerleşememe ya da açıkta kalmamak için başka bir bölümde birkaç yıl okuma (f=39) ile ilgili ifadeler yer vermişlerdir. Kariyer öykülerinde PDR alanının okuması ve iş bulması kolay bir bölüm (f=26) olarak algılandığına ilişkin açıklamalar da bulunmaktadır.

Yasal düzenlemelerin ve sınav sisteminin etkisine ilişkin örnek cümleler şunlardır: E40. “Benim bu bölümü seçmemdeki en büyük etkenlerden birisi PDR bölümünün Türkiye’de olan iş imkanı. Türkiye’de dört sene üniversite okuyup, bitirdiği bölümle alakalı iş bulamayıp boşta kalan kişi sayısı oldukça fazla.” E76 “Düriist olmak gerekirse başlangıçta buraya gelmek gönüllü bir seçim değildi. Biraz zorunluluktan. Elde ettiğim puanla hem iyi üniversite hem de iyi bölüm seçme sınırlıydı.” K65 “Sınava çok çalışmış olsam da üniversite sınavından aldığım puan iyi üniversiteler için yeterli değildi.” E31 “Fen lisesini kazanacaktım, sonrasında tıp fakültesini kazanıp doktor olacaktım ve herkese yardım edecektim. Ama ne yazık ki hayatın gerçekleri olan sınavlar benim bu hayallerimi suya düşürmüştü. Lise sınavında kazanamamış ve düz liseye gitmişim.” Kariyer öykülerinde seçtikleri ve/veya sonra değiştirdikleri **lise alanlarının** kariyer seçimlerine etkisi olduğundan da sözedilmiştir. Bunlara örnek cümleler şunlardır: K53 “Lisedeyken matematik ve kimyayı sevdiğim için sayısal/fen alanını seçmişim. Ama üçüncü sınıftayken, PDR ilgimi çekmeye başladığı için eşit ağırlıklı alana geçmek istedim. Ne yazık ki okul yönetimi izin vermedi.” E69 “Lise öğretmenlerim sayısal ve sözelde iyi olduğumu ve ikisini de yapabileceğimi söylüyorlardı. Açıkçası bu kafamı karıştırdı. Bir yıl fen alanında okuduktan sonra eşit ağırlıklı alana geçtim.” Liseden sonra bir ya da daha fazla yıl **kaybedenlerin** ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir. E28 “ÖSS’de pek iş açıcı başarı elde edemedim. Bu yıllarda kazandığım tek sınav ehliyet sınavıydı. Liseden sonra iki yıl dershaneye gittim.” K73 “Liseyi bitirdikten sonra Matematik bölümünü kazandım. Bir yıl okuduktan sonra eve döndüm çünkü bölümün bana uygun olmadığını anlamıştım.” Araştırma grubunun yarısı PDR programına gelmeden önce sınav sistemi nedeniyle bir ya da birkaç yıl kaybetmişlerdir. PDR alanının **okuması ve iş bulması kolay** bir bölüm olarak algılanmasına ilişkin örnek cümleler şunlardır. E25 “Üniversiteyi bitirdiğimde işsiz meslek sahibi olmadan yaşamayı istememek, üniversitede okuması zevkli ve kolay bir bölüm olması üniversitede rahatça derslerimde başarılı olmak bu bölümü seçmemde en önemli etkenlerdi.” E9 “Lisedeki tarih öğretmenim benim için çok önemliydi. Bana PDR’yi önerdi. Ben maddiyata ve iş olanaklarına da bakarak seçimimi yaptım.” Yapılan çalışmalarda bireylerin meslek seçerken iş güvencesini ve para kazanma olasılığına da dikkate aldıklarını göstermektedir. Örneğin Watt ve Richardson (2007) bir çalışmada öğretmen olmak isteyenlerin, mesleğin iş güvencesinin olmasını önemli bir kariyer seçme nedeni olarak ifade ettiklerini saptamışlardır. Kızıltepe

(2015) de eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenliği seçme nedenlerinden birinin sağladığı düzenli gelir olduğunu bulmuştur.

Sözü edilen ifadeler sistemik özelliklerin kariyer gelişimini nasıl etkilediğini göstermektedir. Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş (2010) öğretmen adaylarının yarısından fazlasının bölümü seçme nedeninin üniversite sınavından aldıkları puanlar olduğunu saptamışlardır. Başka bir çalışmada üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri arasında üniversite sınavından alınan puanlar ve iş bulma olanağının yer aldığı bulunmuştur (Korkut-Owen ve ark., 2012). Bu çalışmada da psikolojik danışman adaylarının alanı seçmelerinde sisteme dayalı etmenlerin de rol oynadığı görülmektedir.

Şans etmeni

Katılımcılar kariyer öykülerinde şans etmenine dikkat çeken ifadeler de yazmışlardır. Bu ifadelerin bazıları (f=14) tercih zamanı gerçekleşen **beklenmedik bir konuşmanın** etkisi üzerinedir. K46 “O dönem tercihler sanal olarak yapıldığı için iptal etme şansı da vardı. Bir gün komşumuz ve aile dışımız misafirlığe geldi. Konu tercihlerden açılınca bende hevesle ve sevinçle anlattım durumumu. Fakat seçtiğim mesleğin günümüzde kabul gören bir meslek olmaktan çıktığını yükselmek için uzun zaman ve sabrının olması gerektiğini çok çalışmamın gerektiğini açık açık anlattı. O zaman direkt PDR ve hukuk bölümü hakkında tavsiyelerde bulundu.” E28 “Sınıfta bir arkadaşımız PDR okumak istiyordum demişti ve ben PDR ne demek onu bile bilmiyordum tenefüste arkadaşımıza PDR’nin anlamını sormuştum.” E21 “Tercih işlemlerinin bitmesine az bir zaman kala liseden bir arkadaşımı gördüm bana PDR bölümünü tercih ettiğini anlattı ben de bu durumu aileme paylaştım.... Daha sonra bitirmiş olduğum tercihlerimi değiştirip birinci sıraya PDR bölümünü yazdım.”

Diğer bir grup ise (f= 10) yasalarda ya da yaşamlarında oluşan kayıp gibi bir **değişiklik** nedeniyle kariyer kararlarının etkilendiğinden söz etmiştir. E27 “İlk sına girdim girdiğimiz sene ÖSS sistemi değişti ve ikinci bölüm sınavı eklendi ben de bu konularda başarılı olmadığım için ilk sene üniversiteyi kazanamadım. K78 “Üniversiteye hazırlanırken annememi kaybettik. Çok üzgündüm, sarsılmıştım. Uzun süre ders çalışmadım. O benim yaşamımda çok önemliydi. Kısaca o yıl sınavda başarılı olmadım.” Alanyazında kariyer gelişiminde şansın önemine ilişkin kuramsal açıklamalar (örn., Krumboltz, 2008), yapılmış araştırmalar (Bright, Pryor, Chan ve Rijanto, 2009) bulunmaktadır. Türkiye’de yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 6’lık kısmı bölüm seçimlerinde şans etmeninin etkisi olduğunu belirtmişlerdir (Korkut-Owen ve ark., 2012). Bu araştırmada katılımcıların üçte birinin şans etmeninden söz etmesi psikolojik danışman adaylarının kariyer gelişimlerinde şansın rolüne işaret etmektedir.

Sınava hazırlık süreci

Kariyer seçimini etkileyen etmenlerin yanısıra katılımcılar kariyer öykülerinde sınava hazırlık sürecinde gereksinim duydukları kariyer bilgilerini nereden aldıklarına (f=25) ve bu süreçte yaşadıkları kararsızlık ve strese (f=17) yönelik ifadeler de yer vermişlerdir. Üniversite sınavına hazırlanırken katılımcıların okuldaki psikolojik danışmandan (f=12), internetten (f=6) öğretmenlerden (f=4) ve aile yakınlarından (f=3) kariyer bilgisi almışlardır. **Kariyer bilgilerinin** ağırlıklı olarak okul ya da dershanedeki psikolojik danışmandan, ardından internetten sağlandığı görülmektedir. K52 “*Liseden sonra iki yıl daha dershaneye gitmişim. “PDR nedir? Nasıl bir bölümdür?” gibi sorularımı cevaplayabilecek yeteri kadar zamanım ve fırsatım vardı. Sürekli olarak internetten bölüm hakkında araştırmalar yapmaya başlamıştım.*” E58 “*İlk olarak PDR bölümünü lisedeyken okulun rehber öğretmenin meslekleri tanıtan bir seminerinde duydum.*” Araştırmalar öğretmenlerin/öğretim elemanlarının mesleki konularda en çok tercih edilen bilgi kaynakların başında olduğunu göstermektedir (Kniveton, 2004; Yerin Güneri ve ark., 2016). Psikolojik danışmanların daha az kariyer bilgi kaynağı olarak görüldüğü çalışmalar da (Özyürek ve Atıcı, 2002; Yerin Güneri ve ark., 2016) bulunmaktadır. Bu çalışmada psikolojik danışmanların öncelikli kariyer bilgi kaynağı olarak ele alınması önceki çalışmalardan farklıdır.

Bu süreçte yaşanan **kararsızlık ve stresten** sözeden bazı örnek cümleler şöyledir: E39 “*Yaşım büyüdüğçe ve artık lisenin sonuna yaklaştıkca meslek kargaşası ve endişesi içine girmeye başladım. Kız arkadaşım baya başarılı bir öğrenciydi ve fen lisesinde okuyordu. Tıp kazanması muhtemeldi ve bende de o tıp kazanacak ben ne olacağım endişesi baş gösteriyordu*”. K81” *Lise üçüncü sınıfta üniversiteye hazırlık sınavı nedeniyle liseye giriş sırasında yaşadığım stresli günler geri gelmişti*”. Alanyazında da bu dönemin stresli olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada üniversiteye hazırlık aşamasında olan öğrencilerin üniversite kazanmayı hayatlarının en önemli sorunu olarak gördükleri saptanmıştır (Türk Eğitim Derneği, 2005). Hevedanlı ve Ekici (2011) üniversite eğitimi almayı isteyen öğrencilerin stresli bir dönemden geçtiklerini ifade etmektedir. Dolayısıyla kariyer öykülerinde o dönemin stres yaratıcı etkisinin olması alanyazınla örtüşmektedir.

PDR’ye yaklaşım

Kariyer öykülerinde PDR ile ilgili şimdiki algılarına, başka deyişle **memnuniyetlerine** yer veren (f=39) katılımcıların örnek cümleleri şöyledir: E72 “*Lise yıllarında avukat ya da*

psikolojik danışman olmak istiyordum. Şans eseri PDR geldi. Şimdi anlıyorum ki PDRden başka bölümde mutlu olmazmışım.” K32 “Şu anda hiçbir zaman hayalini kurmadığım, daha doğrusu kurmadığım bir bölümdeyim”. K37 “İlk yıl bir şey anlamadım üniversiteden ve bölümden ama şimdi ben bu meslek için doğmuşum diyorum. İyi ki psikolojik danışman olacağım insanlara yardımcı olmak tek bir kişiyi bile olumlu kılabilen olmak güzel sağlıklı bir hayatı olmasını sağlayabilecek olmam beni çok heyecanlandırıyor.” Katılımcıların yaklaşık yarısının PDR’ye gelmiş olmaktan duydukları memnuniyetten söz etmelerinin anlamlı olduğu düşünülmektedir. Öykülerde (f=17) katılımcıların PDR’nin kaçınıcı **tercih** olduğunu yazdıkları, onların da büyük çoğunluğunu (f=14) birinci tercihlerine yerleştikleri görülmüştür. Bu konudaki örnek cümleler şunlardır: E-10 “Üniversite tercih döneminde yazdığım ilk ve tek tercih ettiğim bölüm Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü olmuştu.” E74 “Sınav sonrası tercih zamanı geldiğinde ilk tercihim PDR ikincisi psikoloji idi. İlk tercihime yerleşerek PDR’ye geldim.” K26 “Üniversite tercihlerimde toplamda 15 tercih yaptım, Tercih listemdeki tek PDR tercihim geldi.” Her katılımcı kariyer öyküsünde tercih sırasında söz etmemişse de yazılan ifadelerden PDR’nin istenerek seçildiği anlaşılmaktadır. **Nasıl bir psikolojik danışman** olmak istediklerine ilişkin ifadeler yazan (f=11) katılımcıların örnek cümleleri şunlardır. K43 “İlköğretimdeki rehber öğretmenlerim gibi olmayacağım konusunda kendime daha buraya gelmeden söz verdim. Yaptıklarıyla ve bilgisiyyle konuşulan, insanlara her konuda yardımcı olan bir mesleki rehber ve psikolojik danışman olmayı hedefliyorum.” E31 “Gerekli donanımı elde ettikten sonra Türkiye’de alanımda büyük yenilikler yapmak amaçlarım arasındadır. Ayrıca kitaplar yazarak kalıcı eserler bırakmak istiyorum.” Özellikle verilen ilk örnekteki gibi geçmişte gördüğü psikolojik danışmanlar gibi olmayacağını belirten üç kişi daha bulunmaktadır.

Gelecek planları

Gelecek planı olarak katılımcıların büyük bir kısmının (f=52) yüksek lisans yapmak istediği görülmüştür. Onu bir okula atanmak (f=29) ile başka bir kurumda (f=13) psikolojik danışman olarak çalışmak planı izlenmektedir. **Yüksek lisans** yapma planına ilişkin örnek cümleler şunlardır. K77 “Eğer başarılıysam yurtdışında yüksek lisans yapmayı ayrıca profesyonel spor yaşamıma devam etmeyi istiyorum.” E80 “Yüksek derece ile mezun olduktan sonra YDS ve ALES’ten yüksek puan alıp yüksek lisans yapmayı planlıyorum.” Mezuniyet sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na **atanmayı** planlamaya ilişkin örnek cümleler şunlardır. K24 “Okuduğum bu bölümden mezun olunca ilk önce okula atanıp psikolojik danışman olarak görev yapıp biraz tecrübe kazanmak istiyorum”. K64 “Şimdi üçüncü sınıtayı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nda çalışmaya karar verdim.” Öykülerde gelecek için okul sisteminden **farklı bir yerde** çalışmak üzerine cümlelere de yer verilmiştir. K37 “Üniversite bitince aslında en büyük hayalim askeriyede psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti vermek.” K5 “Psikolojik danışmanlık merkezi açmak

istiyorum. Bir de ilginç olacaktır ki küçük bir kafemin olmasını istiyorum.” Bu bulgular üniversite öğrencilerinin kariyer kararlarında maddi kaygılarının öne geçtiğine ve yüksek lisans yapmayı önemli bir kariyer fırsatı olarak gördüklerine yönelik araştırma bulguları (Akoğlan Kozak ve Dalkıranoglu, 2013) ile paralellik göstermektedir.

Psikolojik danışman adaylarının kariyer öykülerinde sınava hazırlık sürecinde yaşadıkları stresten ve o sırada kariyer bilgisi aldıkları kaynaklardan söz etmeleri bu iki özelliğin önemini göstermektedir. Adayların alanı seçme deneyimlerinden, psikolojik danışma alanına ilişkin memnuniyetlerinden ve gelecek planlarından bahsetmeleri kariyer gelişim öykülerinin geçmiş, şimdi ve geleceği barındırdığı biçiminde yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma alanını seçmelerini etkileyen etmenler kariyer gelişim öyküleri aracılığı incelenmiş ve bazı ortak örüntüler bulunmaya çalışılmıştır. Kariyer öykülerinde katılımcıların en fazla bireysel etmenlerden ve ardından onu yakından izleyen sosyal etmenler sözetmiş olmaları kariyer gelişiminde bireye ve sosyal yapıya ilişkin özelliklerin önemini göstermektedir. Bu etmenleri sisteme ilişkin olanlar izlemektedir. Şans etmeni ise görece az sayıda dile getirilmişse de katılımcıların yaklaşık üçte birine denk gelmektedir. Genel olarak bakıldığında PDR alanına gelenlerin kariyer gelişimlerinde ve seçimlerinde dört etmenin etkileşiminin rol oynadığı görülmektedir.

Bu çalışmanın bir sınırlılığı, kariyer öykülerinin ders gereği elde edilen dökümanlar olmasıdır. Katılımcıların önceden aldıkları kuramsal derslerin etkisiyle öykülerini biçimlendirmiş olabilmeleri olasıdır araştırmanın diğer bir sınırlılığıdır. Başka bölümlerdeki öğrencilerle benzeri çalışmanın yapılması onların kariyer öykülerindeki benzer ve farklı olan örüntüleri görmeye yarayacağı için anlamlı olabilir. Kodlamanın sadece araştırmacı tarafından yapılması da araştırmanın diğer bir sınırlılığıdır. Benzeri bir çalışmanın bir kaç araştırmacı tarafından yapılması ve kodlayıcılar arasındaki ortaklıklara bakılması çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini artırabilir.

Bu bulgulara dayanarak liselerde çalışan psikolojik danışmanlar, PDR alanını seçmeyi planlayan öğrencilerin insanlarla olmayı ve onları anlamayı istemeye ilişkin ilgilerini, kariyer seçimiyle ilgili aldıkları mesajları daha dikkatli değerlendirmeyi planlayabilirler. Bunun yanısıra öğrencilere kariyer gelişimini etkileyen dört etmenin etkileşimi dikkate

alacak biçimde kariyer psikolojik danışmanlığı sunabilirler Gelecekte psikolojik danışman adaylarıyla kariyer gelişimi etkileyen etmenlere ilişkin nicel çalışmalar yapılabilir. Bu amaçla kariyer gelişimini etkileyen etmenleri ölçmeye çalışan ölçme aracı geliştirilerek bireysel, sosyal, sistemik ve şans etmenlerin bu süreçteki rolleri nicel olarak saptanabilir. Bunlara ek olarak kariyer gelişimi etkileyen etmenlerle ilgili yordama çalışmaları da planlanabilir.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Fidan Korkut Owen. Prof. Dr. Bahçeşehir Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü, İstanbul, Türkiye. fidan.korkut@es.bau.edu.tr

Fidan Korkut Owen, PhD., Bahçeşehir University, Counseling, Program, İstanbul, Turkey, fidan.korkut@es.bau.edu.tr

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Tek yazarlı olduğu için çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Because of it has one author, there is no conflict of interest.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

Funding support was not taken .

ORCID

Fidan Korkut Owen <http://orcid.org/0000-0003-0144-1521>

KAYNAKÇA

- Agarwala, T. (2008). Factors influencing career choice of management students in India *Career Development International* 13(4), 362-376.
- Akın, N. G. (2017). İşletme bölümü öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin bulanık dematel yöntemi ile değerlendirilmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(4), 873-890. DOI:10.17130/ijmeh.2017433413
- Akoğlan Kozak, M. ve Dalkıranoglu, T. (2013). Mezun öğrencilerin kariyer algılamaları: Anadolu Üniversitesi örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52. <http://localhost:8080/xmlui/handle/anadolu/117>
- Amalba, A., Abantanga, F. A., Scherpbier, A.J. ve Van Mook, W.N. (2017). Community based education: The influence of role modeling on career choice and practice location. *Medical Teacher*, 39(2), 174-180.
- Amundson N., Poehnell, M., ve Pattern, M. (2014). *Mesleki teleskop* (Çeviren. F. Korkut-Owen). 3. Baskı, Ankara: *Am Yayıncılık*.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G.V. ve Pastorelli, C. (2001). Self-Efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72, 187-206. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8624.00273>
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of child development*. Vol. 6. *Six theories of child development* (pp. 1-60). Greenwich, CT: JAI Press. <https://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura1989ACD.pdf>
- Beggs, J., Bantham, J.H. ve Taylor, S. (2008). Distinguishing the factors influencing college students' choices of major. *College Student Journal*, 42(2), 381-394.
- Bright, J. E. H., Pryor, R. G. L., Chan, E. ve Rijanto, J. (2009). The dimensions of chance career episodes. *Journal of Vocational Behavior*, 75(1), 14-25.
- Brown, S. D. ve Lent, R. W. (1996). A social cognitive framework for career choice counseling. *Career Development Quarterly*, 44, 354-366.
- Brown, D. (2002). [The role of work and cultural values in occupational choice, satisfaction, and success: A theoretical statement](#), *Journal of Counseling & Development*, 80, 48-56
- Çelik, N. ve Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: Çağrı merkezi hizmetleri örneği, *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi* 2(1), 94-105.
- Çıtak-Tunç, G., Akansel, N. ve Özdemir, A. (2010). Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1), 24-31
- Cohen, L. (2006). Remembrance of things past: Cultural process and practice in the analysis of career stories, *Journal of Vocational Behavior*. 69(2), 189-201
- Gandhi-Lee, E., Skaza, H., Marti, E., Schrader, P. G. ve Orgill, M. (2015). Faculty perceptions of the factors influencing success in STEM fields. *Journal of Research in STEM Education*, 1(1), 30-44.
- Gökdeniz, İ. ve Meydan, E. (2011). Kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(2), 23-36
- Gomez, M. J., Fassinger, R. E., Prosser, J., Cooke, K., Mejia, B. ve Luna, J. (2001). Voces abriendo caminos (Voices forging paths): A qualitative study of the career development of notable Latinas. *Journal of Counseling Psychology*, 48, 286-300.

- Hevedanlı, M., ve Ekici, G. (2011). Lise öğrencilerinin öğrenci seçme sınavına (ÖSS) yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 64-79.
- Hoag, A., Grant, A.E. ve Carperter, S. (2017). Impact of media on major choice: Survey of communication undergraduates. *NACADA Journal*, 37(1), 5-14. <http://www.nacadajournal.org/doi/full/10.12930/NACADA-15-040>
- Holland, J. L. (1996). Exploring careers with a typology: What we have learned and some new directions. *American Psychologist*, 51(4), 397-406. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.51.4.397>
- Holland, J. L. ve Holland, J. E. (1977). Vocational indecision: More evidence and speculation. *Journal of Counseling Psychology*, 18, 404-414.
- Ilgem, D.R., Lloyd, J.W., Morgeson, F.P., Johnson, M.D. Meyer, C.J. ve Marrinan, M. (2003). Personal characteristics, knowledge of the veterinary profession, and influences on career choice among students in the veterinary school applicant pool, *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 223(11), 1587-1594.
- Joseph, L.L. (2012). The impact of family influence and involvement on career development. Unpublished PhD dissertation. University of Central Florida USA, 12 ağustos 2018 tarihinde <https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=3209&context=etd> adresinden ulaşıldı.
- Kelchtermans, G. (1993). Getting the story, understanding the lives: From career stories to teachers' professional development, *Teaching and Teacher Education*, 9(5-6), 443-456. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(93\)90029-G](https://doi.org/10.1016/0742-051X(93)90029-G)
- Kızıltepe, Z. (2015). Career choice: Motivations and perceptions of the students of education, *Anthropologist*, 21(1-2), 143-155 <https://doi.org/10.1080/09720073.2015.11891804>
- Kniveton, B.H. (2004). The influences and motivations on which students base their choice of career. *Research in Education*, 72, 47-57
- Korkut- Owen, F. (2008). Meslek seçimini etkileyen etmenler (R. Özyürek Ed). *Kariyer yolculuğu*. (ss.1-16). Ankara, Ulusal Ajans.
- Korkut-Owen, F. ve Niles, S. C. (2011). Kariyer danışmanlığında yeni kuramlar ve yaklaşımlar (Edit. B. Yeşilyaprak), *Kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*, (ss. 273-307), Ankara, PegemAkademi.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D.D., Özdemir, S., Ulaş U. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3). 135-151.
- Krumboltz, J. D. (2008). The Happenstance Learning Theory. *Journal of Career Assessment*, 17(2), 135-154.
- Law, W. ve Arthur, D. (2003). What factors influence hong kong school students in their choice of a career in nursing? *International journal of nursing studies*, 40(1), 23-32 [https://doi.org/10.1016/S0020-7489\(02\)00029-9](https://doi.org/10.1016/S0020-7489(02)00029-9)
- Lent, R. W. ve Brown, S. D. (1996). Social cognitive approach to career development: An overview. *The Career Development Quarterly*, 44(4), 310-321.
- Lent, R.W., Brown, S.D. ve Hackett, G. (1994). [Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance](#), *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
- Maltese, A. V. ve Tai, R. H. (2011). Pipeline persistence: examining the association of educational experiences with earned degrees in STEM among U.S. students. *Science Education*, 95(5), 877-907.
- Marshall, J. (2000). Living lives of change: Examining facets of women managers' career stories. *Career Frontiers: New Conceptions of Working Lives*, 1-26. <http://jmarshall.org.uk/Papers/2000%20Marshall%20LivingLivesofChange.pdf>

- Matshabane, O. P. (2016). Exploring the influence of role models on the career development process of adolescents from a low-income community in South Africa (Unpublished Master thesis). University of Stellenbosch University, Stellenbosch, South Africa.
- Mitchell, K. ve Krumboltz, J. (1996). Krumboltz's learning theory of career choice and development, In D. Brown, & L. Brooks (ed.) *Career choice and development* (3rd edition). San Francisco, CA: Jossey-Bass,
- Newton, D.A., Grayson, M.S. ve Whitley, T.W. (1998). What predicts medical student career choice? *Journal of General Internal Medicine*, 13, 200–203.
- Niles S. G. ve Harris-Bowlsbey J. (2013). *Career development interventions in the 21st century*. 4th ed. Boston, MA: Pearson.
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara Y. ve Memiş, A.D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. *İlköğretim Online*, 9(3), 910-921.
- Özyürek, R. ve Atıcı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi karralarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi, *Türk PDR Dergisi*, 2 (17), 33-42.
- Patton, W. A., ve McMahon, M. L. (2006). The systems theory framework of career development and counseling: Connecting theory and practice. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28,153–166.
- Peavy, R. V. (1992). A constructivist model of training for career counselors. *Journal of Career Development*, 18, 215-228.
- Saleem, N., Hanan, M.A., Saleem, I., ve Shamshad, R.M. (2014). Career selection: Role of parent's profession, mass media and personal choice, *Bulletin of Education and Research* 36(2), 25-37. pu.edu.pk/images/journal/JEE/PDF-Files/3_Noshina,%20Ahmad,%20Irfan%20and%20Majid.pdf
- Savickas, M. L., ve Hartung, P. J. (2012). *My career story: An autobiographical workbook for life-career success*. Retrieved from <http://www.vocopher.com>
- Savickas, M.L.(2005). The theory and practice of career construction. In S.D.Brown & R.W.Lent (eds.). *Career Development and Counseling* (s.42-70).New Jersey:Wiley & Son
- Schultheiss, D. E. P., Palma, T. V., Predragovich, K. S. ve Glasscock, J. M. J. (2002). Relational influences on career paths: Siblings in context. *Journal of Counseling Psychology*, 49(3), 302-310.
- Singaravelu, H., White, L. ve Bringaze, T. (2005). Factors influencing international students' career choice: A comparative study. *Journal of Career Development*, 32, 46-59. DOI: 10.1177/0894845305277043.
- Super, D. W. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282–298
- Türk Eğitim Derneği, (2005). Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi araştırması sonuç raporu. Ankara: Türk Eğitim Derneği. <http://yzstrateji.com/dokumanlar/universiteye-giris-sistemi-arastirmasi.pdf>
- Watt, H. ve Richardson, P. (2007). Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice Scale. *Journal of Experimental Education*, 75(3), 167-202.
- Whiston, S. C. ve Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32(4), 493-568. <http://dx.doi.org/10.1177/0011000004265660>
- Wright, B., Scott, I., Woloschuk, W. ve Brenneis, F. (2004). Career choice of new medical students at three Canadian universities: Family medicine versus specialty medicine. *Canadian Medical Association. Journal*, 170(13), 1920-1924.

- Yerin Güneri, O., Owen, D.W., Tanrıku, İ., Dolunay-Cuğ, F. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2016). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kariyer gelişimi ihtiyaçlarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(1), 178-193.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Extended Abstract

Introduction: A review of recent career development theories suggests that career choice results from the interaction of multiple influences and that those influences and their impact for an individual are highly variable. Social-Cognitive Career Theory (Brown and Lent, 1996; Lent and Brown, 2006) posits that career development occurs through the interaction of individual and contextual factors. The first of these is illustrated by such things as personal interest, values, etc. The contextual arena would include economic, family, and educational opportunities factors. In an attempt to integrate post-modern career development theories, Patton and McMahon (2006) suggested career development may be seen as developing reacting to multiple systems including individual systems, social systems in their The Systems Theory Framework. Korkut (2008) offered the idea that career development results from the interaction of four distinct influences, individual factors, social factors, systemic factors and chance. Post-Modern approaches promote the idea that the process of career counseling may be enhanced through the analysis of career stories as a means of identifying the various factors and influences affecting the process of initial career choice and later career development within a profession (Cohen, 2006; Savickas and Hartung, 2012). The purpose of the current investigation was to evaluate in a more specific way the various factors revealed in individual career stories from counseling candidates.

Methods: To accomplish this purpose, career stories were collected from 82 undergraduate counseling candidates from two universities. All of the career stories were solicited as class assignments from third year students taking a Career Counseling Practicum class. This qualitative study employed content analysis of the collected career stories in an attempt to document the major factors affecting career choice for the participants. The content analysis process was effectively enhanced through the use of the MAXQDA software package.

Findings and Discussion: The career stories collected from the participants were carefully evaluated for content and the factors identified by recent research findings were used as categories for initial content grouping. These results were additionally subjected to review which resulted in the identification of the four primary factors which were in order of preference: Individual, social, systemic and chance. *Individual Factors:* The most frequently mentioned factor affecting initial career choice was personal interest illustrated by references to strong social interactions, learning about others and desire to become a counselor. The finding that personal interest was the pre-eminent factor affect career choice is clearly consistent with theories and recent research findings (Beggs Bantham and Taylor, 2008; Gandhi-Lee, Skaza, Marti, Schrader and Orgill, 2015; Holland, 1996; Lent and Brown, 2006; Patton and McMahon, 2006; Savickas, 2005; Super, 1980). The frequent occurrence of references to childhood career fantasy emphasized that the participants' career story contents were clearly consistent with what earlier theories would have predicted. The participants clearly described themselves as highly social individuals with a clear preference to serve, nurture, and attend to others. Among the other

individual factors figuring prominently in the career stories were in order personality, personal achievement, abilities, personal values, previous life events, desire for self-improvement, and work experience. *Social Factors*: Clearly social interaction with family, teachers, and others in the participants' social constellation figured prominently in the career stories. Frequently mentioned by the participants were messages from parents and teachers indicating that they would be likely to succeed in one occupation, they were given as suggestion. Secondly, many participants mentioned strong family expectations for a specific career. Many participants internalized social messages from significant others indicating social desirability of specific occupations. Commonly mentioned was the internalization of commonly held career gender stereotypes as expressed by family and others in the participants' social constellation. The majority of the counselor candidates expressed the idea that their career choice was supported by the family and only a relative few expressed the idea that family and significant others were not entirely supportive of their choice. Among the social factors more influential in career choice as mentioned by the participants were family, teachers, counselors, media, and relatives and friends. These factors are mentioned in theories and in recent research findings (Joseph, 2012; Kniveton, 2004; Lent and Brown, 1996; Mitchell and Krumboltz, 1996; Whiston and Keller, 2004). *Systemic factors*: Fully 75% of respondents mentioned the impact of university exam and placement system as having played a significant role in their personal career choice. Nearly half of them expressed the idea that because of the need to meet specific score standards their entry into university and been postponed by one or more years. More than one-third of respondents indicated that their high school placement had figured significantly into their career choice primarily by posing significant areas of delay or other problems in meeting requirements for advancement. Additionally, one-third of respondents mentioned that the relative ease of completion of counseling program studies as well as the ready availability of job vacancies upon graduation were important factors influencing choice. Systemic factors have been cited in a number of recent Turkish studies including (Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş and Yılmaz, 2012; Özsoy, Özsoy, Özkara and Memiş, 2010). *Chance*: Despite the fact that chance was the least frequently mentioned factor, it was cited by more than one-third of respondents. Family and life change events around the time of university exam periods such as the passing of a grandparent, or unexpected change in the regulations for testing proved to be a significant factor mentioned by respondents. Sometimes, it was the introduction of an unexpected conversation or meeting an individual with new or surprising information or life experience that proved to be a defining factor in career choice. Chance has been mentioned as a significant factor by a number of theorists and researchers (Bright, Pryor, Chan and Rijanto, 2009; Krumboltz, 2008).

Although not specifically related to career choice, analysis of so many personal career selection stories provided the opportunity to gain a view of the process with which so many counseling students must deal in undergoing their career preparation. Perhaps as many as 20% of respondents mentioned that the process of career choice was the source of significant stress. The respondents tended to rely on counselors and internet sources for career and occupational

information. Nearly half of all respondents specifically mentioned personal satisfaction resulting from their choice to enter counseling. Two-thirds of respondents expressed a strong interest in continuing their education beyond the bachelor's degree and one-third expressed interest in obtaining employment by Ministry of National Education.

Conclusion: This investigation provided an opportunity to seek verification into the factors affecting career choice among counseling students and the results seem consistent with recent more theoretical studies. The use of the personal narrative for career choice seems to provide a very personal and more enlightening means for investigating the sometimes mystical process of career choice and the aggregate picture these provided gives validation to the career counseling process and to the importance of multiple factors in explaining career choice.